

DOI 10.36074/03.04.2020.v2.24

ВІК ВЧИТЕЛЯ ЯК ЧИННИК ВПЛИВУ НА ОЦІНКУ НЕДОЛІКІВ ЗОВНІШНЬОГО НЕЗАЛЕЖНОГО ОЦІНЮВАННЯ В ОСНОВНІЙ ШКОЛІ

ORCID ID: 0000-0002-3802-6666

Лукіна Тетяна Олександрівна

докт. наук з держ. упр., професор, головний науковий співробітник
Інститут педагогіки Національної академії педагогічних наук України

УКРАЇНА

Технологія зовнішнього незалежного оцінювання (далі – ЗНО) випускників загальної середньої освіти в Україні давно здобула довіру і визнання більшістю здобувачів освіти і населення країни, про що свідчать різноманітні соціологічні опитування, зокрема Фонду «Демократичні ініціативи» імені Ілька Кучеріва, Omnibus Info Sapiens ін. Загалом понад половина (58%) учасників досліджень відзначають, що система ЗНО забезпечує для всіх абітурієнтів справедливі умови вступу до закладів вищої освіти [1]. Водночас, виявлено певні територіальні та вікові відмінності респондентів щодо бажання повернутися до старої системи вступних іспитів [2], схвалення тестового підходу, необхідності додаткової підготовки за допомогою репетиторства до складання ЗНО. Актуальна на сьогодні ідея поступового запровадження державної підсумкової атестації (далі – ДПА) випускників основної освіти у форматі ЗНО виявила наявність різних точок зору серед вчителів щодо готовності учнів і педагогів до такої методики [3], оцінки вагомості різних чинників впливу на доцільність її застосування, визначення мети і призначення ЗНО по завершенню основної школи [4] та ін. За даними Міністерства освіти і науки України у 2018 році більшу частку учителів склали педагоги віком від 41 до 60 років [5].

Мета проведеного нами емпіричного дослідження полягала у виявленні можливих відмінностей у визначенні вчителями різних вікових категорій вагомості (значущості) причин, що зумовлюють недоцільність запровадження ДПА у формі ЗНО по завершенню основної школи.

У дослідженні брали участь 146 вчителів різних спеціальностей і різних типів населених пунктів України, що розподілялися на три групи за віковими категоріями наступним чином: до 40 років – 19,2 %, від 40 до 60 років – 67,8 % та понад 60 років – 13,0 %.

Для опрацювання результатів опитування було використано програмний пакет «Аналіз даних» MS Excel.

Учасникам опитування пропонувалося оцінити наведені нижче чинники, що визначають негативне ставлення педагогів до ідеї запровадження ЗНО в основній школі (у порядку зменшення їх вагомості від 1 до 13, де 1 – найбільша), а саме: а) слабка підготовка переважної кількості учнів 9-х класів; б) невинуватене витрачання бюджетних коштів; с) додатковий стрес для учня; д) неможливість застосувати при оцінюванні індивідуальний підхід до особистості та обставин конкретного учня; е) необхідність докладавання значно більших зусиль для підготовки до ДПА; ф) недосконалість змісту завдань, їх спрямованість на виявлення другорядної інформації; г) необхідність зміни

вчителями методики викладання навчальних предметів; h) підвищення відповідальності вчителя за результати своєї професійної діяльності; i) слабка вмотивованість учнів, відсутність у більшості інтересу до навчання; j) складання ЗНО поза межами рідного закладу освіти переважною більшістю учнів; k) обмеженість можливостей завдань у тестовій формі вимірювання навчальних досягнень учня; l) недовіра до вчителя, його професійної компетентності; m) невизначеність учнів у планах на подальше навчання. За отриманими результатами розподілу оцінок зазначених причин були обчислені ранги як по всій вибірці учасників, так і по кожній з трьох вікових груп. За результатами оцінювання вчителями зазначених причин були обчислені їх ранги та коефіцієнти конкордації для аналізу узгодженості думок респондентів різних груп (табл. 1).

Таблиця 1

Розподіл рангів вагомості причин недоцільності запровадження ЗНО по завершенню основної школи за оцінками вчителів різних вікових груп

Причини	Вікова категорія	До 40 років	Від 40 до 60 років	Понад 60	Загалом
	A	5	4	6	4
	B	10	9	11	9
	C	1	2	3	2
	D	3	3	2	3
	E	7	6	7	6
	F	8	7	4	7
	G	6	10	5	10
	H	12	12	12	12
	I	4	1	1	1
	J	11	11	10	11
	K	9	8	9	8
	L	13	13	13	13
	M	2	4	8	4
Коефіцієнт конкордації, W		0,177	0,238	0,220	0,110

[авторська розробка]

Графічне порівняння узагальнених даних розподілу причин за рангами для кожної вікової групи респондентів наведено на (рис. 1).

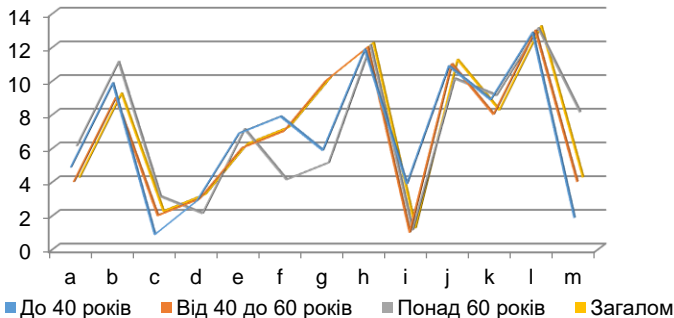

Рис. 1. Розподіл вагомості причин недоцільності запровадження ДПА у формі ЗНО по завершенню основної школи за рангами

Отримані результати свідчать про слабку узгодженість думок респондентів однієї вікової групи щодо визначення вагомості причин недоцільності запровадження ДПА у формі ЗНО по завершенню основної школи, але більшою вона є у середній віковій категорії вчителів ($W=0,238$).

Незалежно від вікової приналежності вчителів як пріоритетні називають слабку вмотивованість учнів до навчання; їх психологічну неготовність, що призведе до додаткового стресового навантаження, а також неможливість індивідуального диференційованого підходу до оцінювання.

Перевірка того, як сильно пов'язані між собою розподіли рівнів вагомості причин недоцільності запровадження ЗНО здобувачів основної освіти здійснювалася шляхом розрахунку коефіцієнтів рангової кореляції Спірмена для різних пар груп вчителів (табл.2). Для перших двох груп респондентів (віком до 40 років та віком від 40 до 60 років) $r_{s1} = 0,904$; для другої і третьої груп $r_{s2} = 0,827$; для першої і третьої (віком до 40 років та віком понад 60 років) $r_{s3} = 0,901$. $r_{s \text{ крит}} = 0,31$ для $\alpha = 0,05$.

Таким чином, маємо, що $r_{s \text{ емпір}} > r_{s \text{ крит}}$, що підтверджує наявність суттєвої кореляції між розподілами вагомостей причин недоцільності запровадження ЗНО здобувачів основної освіти за оцінками вчителів різних вікових категорій.

Список використаних джерел:

- [1] Більшість населення України вважає, що система ЗНО забезпечує справедливі умови вступу для всіх абітурієнтів (2019). Вилучено з: <https://sapiens.com.ua/ua/publication-single-page?id=99>.
- [2] Як ставляться до зовнішнього незалежного оцінювання його учасники? (2016). Вилучено з: <https://dif.org.ua/article/yak-stavlyatsya-do-zovnishnogo-nezalezhnogo-otsinyuvannya-yogo-uchasniki>.
- [3] Лукіна Т.О. Готовність випускників основної школи до запровадження нового формату державної підсумкової атестації: за результатами дослідження. *Реалізація компетентнісно орієнтованого навчання в освіті: теоретичний і практичний аспекти: зб. наукових праць за матеріалами Міжнародної науково-практичної конференції* (с. 182–184). 4 листопада, 2019, Київ, Україна: Педагогічна думка. Вилучено з: URL: <http://undip.org.ua/upload/iblock/1b2/zbimyk.pdf>
- [4] Лукіна Т.О. (2019) Вплив чинників професійного і демографічного характеру на визначення концептуальних і методичних аспектів державної підсумкової атестації здобувачів базової загальної середньої освіти. *Анотовані результати науково-дослідної роботи Інституту педагогіки за 2019 рік.* (с.252–253). Київ: Педагогічна думка. URL: <http://undip.org.ua/upload/iblock/164/anotoaini.pdf>
- [5] *Освіта в Україні: Базові індикатори. Інформаційно-статистичний бюлетень результатів діяльності галузі освіти у 2017/2018 н.р.* (2018). Вилучено з: URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/nova-ukrainska-shkola/1serpkonf-informatsiy-niy-byuleten.pdf>